

ЛОГІСТИКА

УДК 339.14:656.073.9

**ВИДИ ЗМІШАНИХ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ: ЇХ ОСОБЛИВОСТІ,
РОЛЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ**

С.М. Богданов, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва, менеджменту організацій та логістики, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

А.О. Андрієнко, студентка IV курсу факультету менеджменту, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Актуальність теми дослідження обумовлюється нагальною потребою розвитку транспортної системи України у зв'язку з наявною економічною кризою та інтеграційними процесами з Європейським Союзом. Предметом наукового дослідження є питання впровадження та розвитку змішаних перевезень в Україні, метою – визначення впливу змішаних перевезень на ефективність функціонування транспортної системи та розробка рекомендацій щодо їх впровадження. У роботі використані наступні методи дослідження: описовий, порівняльний, системний. В статті проаналізовано сутність поняття «змішані перевезення» та оцінено їх вплив на ефективність функціонування транспортної системи. Охарактеризовано класифікацію основних видів змішаних перевезень та визначено їх переваги, недоліки та особливості впровадження у сучасних умовах. На основі проведеного дослідження сформувано загальні рекомендації щодо подальшого розвитку змішаних перевезень в Україні.

Ключові слова: змішані перевезення, мультимодальні перевезення, інтермодальні перевезення, коносамент.

Постановка проблеми. Під впливом розвитку транспортного ринку та зі зростанням конкуренції різноманітних видів транспорту все більше набирають популярності такі способи організації перевезень як змішані перевезення.

Взаємодія відправників та одержувачів товарів в сучасних ланцюгах поставок передбачає організацію перевезень не лише між різними країнами, але й між різними континентами.

В таких умовах стає неможливою реалізація прямої доставки товарів «від дверей до дверей». Дані умови вимагають створення транспортного ланцюга, в якому вантаж послідовно перевозиться різними видами транспорту.

Необхідність створення інтегрованої транспортної мережі пояснюється широке поширення змішаних перевезень в провід-

них зарубіжних країнах (США, Німеччині, Китаї та ін.).

На сьогоднішній день провідна частина зовнішньоторговельних операцій потребує участі як мінімум двох видів транспорту.

Актуальність дослідження особливостей впровадження змішаного типу повідомлень полягає в його здатності забезпечити узгоджене функціонування світової транспортної системи, вирішити економічні проблеми транзитних країн за рахунок збільшення експорту транспортних послуг.

Незважаючи на велику кількість переваг використання змішаних перевезень, на сьогоднішній день існують певні бар'єри в їх застосуванні для господарюючих суб'єктів України.

Ці перепони несуть в собі технічний, економічний і інформаційно-методичний характер. Окрім того деякі транспортні

компанії беруть на себе, не враховуючи витрати, повний цикл перевезень, хоча по економічній доцільності вигідніше було б використати взаємодію різних видів транспорту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У своїх працях, присвячених теоретичному обґрунтуванню транспортних перевезень та механізму їх впровадження на практиці, вітчизняні та іноземні вчені розглянули проблеми застосування різних типів змішаних перевезень, серед яких: Кириченко С.А., Косогляд Р.А., Курбатова А.В., Усков Н. С., Акімов О. В., Карпенко О. О., Галабурда В. Г.

Вдосконалення організаційно-технологічного функціонування інтермодальних перевезень з метою підвищення їх економічної ефективності розглянуто в роботах: Бауерсокса Д. Дж., Клосса Д. Дж., Гаджинського А. М., Гордона М.П., Джонсона Д., Дибської В.В., Захарова К. В., Карноухова С. Б., Курганова В. М.

Постановка завдання. Метою наукової статті є дослідження сутності змішаних перевезень та їх впливу на ефективність роботи транспортних підприємств, характеристика класифікації існуючих видів змішаних перевезень, оцінка їх ролі, визначення переваг, недоліків та рекомендацій щодо їх використання на сучасному етапі функціонування підприємств України.

Виклад основних результатів. Розвиток змішаних перевезень вантажів є провідною тенденцією сучасної транспортної системи у всьому світі. Він базується на використанні логістичного підходу та сучасних комп'ютерних та інформаційних технологіях, що забезпечує узгодженість дій всіх суб'єктів товаротransпортних систем.

Визначальними факторами використання того або іншого виду транспорту є номенклатура вантажів, потужність вантажопотоків і дальність перевезень.

Досвід міжнародних підприємств на ринку транспортних перевезень свідчить, що в останні роки дві третини перевезень вантажів здійснювалось у змішаних сполученнях.

Україна має великий потенціал для розвитку торгівельно-транспортної мережі,

адже вона має унікальне, вигідне транспортно-географічне положення на перехресті вантажних торгівельно-транспортних європейських та євразійських доріг

Ще одним чинником, що обумовлює потенціал розвитку України в сфері змішаних перевезень є відсутність державної монополії на зовнішньоекономічну діяльність. Це дає змогу вітчизняним підприємствам та організаціям зайняти свою нішу на ринку міжнародних перевезень.

Логістичні операції на основі змішаного покликані в якомога повній мірі відповідати всім запитам ринку.

Очевидними перевагами даного типу перевезень є:

- усунення слабких сторін окремих видів транспорту за рахунок їх заміни на змістовно інші в разі виникнення такої необхідності;
- мінімізація транспортних витрат;
- зменшення часу на доведення вантажу до кінцевого споживача;
- підвищувати якості транспортного обслуговування власників вантажів та інші.

Окрім вантажовласників, учасниками змішаних перевезень є вантажовідправник, вантажоодержувач, держава, оператор змішаних перевезень.

Їх функціональний вплив на змішані перевезення наведено у таблиці 1 [1, С. 382].

Таблиця 1
Учасники змішаних перевезень та їх функціональна роль

Учасник змішаних перевезень	Роль, яку відіграє учасник змішаних перевезень
1	2
Вантажовласник	Фізична або юридична особа, якій на праві власності належить вантаж, що перевозиться.
Вантажовідправник	Фізична або юридична особа, яка за договором змішаного перевезення передає для перевезення вантаж.
Вантажоодержувач	Фізична або юридична особа, яка за договором змішаного перевезення отримує вантаж.

Продовження таблиці 1

1	2
Держава	Розробляє та здійснює національні закони і правила, що належать до торгівлі й перевезень
Оператор змішаних перевезень	Суб'єкт підприємницької діяльності, який укладає договір змішаного перевезення з вантажовідправником та підприємствами і організаціями транспорту і бере на себе зобов'язання та відповідальність за виконання договору.

Для подальшого ознайомлення з сутністю та особливостями застосування різних видів змішаних вантажних перевезень слід навести визначення основних категорій самого поняття «змішаних перевезень» (табл. 2) [2, С. 118-120].

Таблиця 2

Визначення основних категорій змішаних перевезень

Поняття	Визначення
Перевезення вантажів як вид господарської діяльності	Господарська діяльність, пов'язана з переміщенням продукції виробничо-технічного призначення та виробів народного споживання залізницями, автомобільними дорогами, водними та повітряними шляхами, а також транспортування продукції трубопроводами.
Змішане перевезення	Перевезення вантажів не менше ніж двома різними видами транспорту з пункту приймання вантажу оператором змішаного перевезення до визначеного пункту доставки.
Сегментальні перевезення	Перевезення, при яких перевізник організовує транспортування і бере на себе відповідальність тільки за ту частину перевезень, яку здійснює сам.
Мультиmodalьні перевезення	Передбачають співробітництво з кількома транспортними компаніями, які передають одна одній за ланцюжком вантаж, використовуючи різні види транспорту.
Інтерmodalьні перевезення	Передбачають використання кількох видів транспорту, які, проте, підпорядковуються централізованому керуванню.

Розрізняють три види змішаних перевезень – інтерmodalьні та сегментальні (рис. 1).
 – мультиmodalьні,

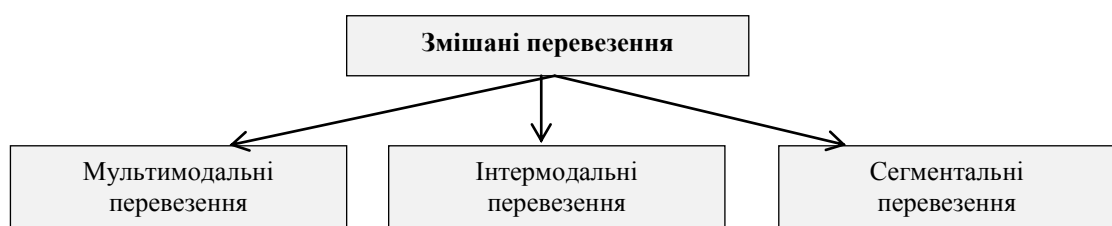

Рис. 1. Види змішаних перевезень

Сегментальні перевезення є найбільш простим способом змішаних перевезень.

На відміну від попередніх, інтер- та мультиmodalьні перевезення являють собою більш складні типи вантажних перевезень, для ефективного функціонування яких обов'язковим є задоволення ряду критеріїв:

- єдиний комерційно-правовий режим;

– комплексний підхід до рішення фінансово-економічних завдань;

- наявність кваліфікованих логістів;
- кооперації учасників транспортної системи та наявність широкої партнерської мережі;
- розвиток транспортної інфраструктури.

Якісні відмінності основних типів змішаних вантажних перевезень пода-

Таблиця 3

Відмінність різних видів перевезень за основними ознаками

Ознаки	Сегментальні	Інтермодальні	Мультимодальні
1	2	3	4
Завантаження, розвантаження	Завантаження в місці відправлення, розвантаження по прибутті	Дозволяє використовувати переваги різних видів транспорту, одночасно застосовуючи одну й ту саму вантажну одиницю (контейнер/причіп)	Якщо не використовуються контейнери, то існує перевантаження з одного виду транспорту на інший
Кількість видів транспорту	Один	Послідовно два та більше	Послідовно два та більше
Ризики з перевезення вантажу	В залежності від умов контракту (продавець або покупець)	Бере на себе компанія - перевізник	В залежності від умов контракту (продавець або покупець)
Кількість транспортних документів	Один	Коносамент на змішані перевезення FIATA FBL	Два та більше
Витрати часу на перевезення	В залежності від обраного виду транспорту	Оптимізація часу та вартості доставки в залежності від використання транспортних засобів та маршруту	Витрати часу в зв'язку з розвантаженням та на стиковку відправлень
Можливість пошкодження вантажу	В залежності від обраного виду транспорту	Низький ризик пошкодження товару при обробці вихідної одиниці контейнера	Великий ризик пошкодження вантажу та інколи неможливість виявлення етапу перевезення, на якому відбулися втрати
Розміри вантажу	Розміри вантажів та комплектність поставок залежать від можливостей перевізника та транспорту	Можливість транспортування великогабаритних вантажів одночасно	Розміри вантажів та комплектність поставок залежать від можливостей кожного перевізника та кожного виду транспорту
Митне оформлення	В залежності від умов контракту (продавець або покупець)	Транспортна компанія або за контрактом	В залежності від умов контракту (продавець або покупець)

Практика європейських країн показує, що економічно вигіднішим є застосування більш складних типів перевезень. Завдяки зручності, швидкості та зменшенню витрат на транспортування перевага надається інтермодальним перевезенням. Практично будь-які міжнародні перевезення є мультимодальними. Їх головною особливістю є доставка вантажу різними видами транспорту під централізованим управлінням. Останнє передбачає безпосередню відповідальність однієї транспортної компанії за усі етапи доставки.

Ще однією перевагою інтермодальних перевезень над всіма іншими є не лише єдина тарифна ставка, а й єдиний пакет доку-

ментів, а саме коносамент на змішані перевезення FIATA, чи FIATA FBL. Авторські права на цей документ належать федерації FIATA, яка надала асоціаціям, що є її членами (наприклад, Інституту експедиторів у Великобританії), право дозволяти компаніям, що входять до складу цих асоціацій, випускати коносаменти FIATA FBL. Компанії-члени асоціації повинні відповідати найсуворішим вимогам до їх фінансового положення, професійним якостям і навченості персоналу і надавати конкретні свідчення забезпечення належного покриття (звичайно шляхом страхування) відповідальності, що вони беруть на себе в результаті оформлення коносаменту FIATA FBL. Для оформлен-

ня коносаменту компанії-члени асоціації повинні відповідати суворим критеріям щодо професійної якості та кваліфікації персоналу, фінансового становища, а також надати підтвердження забезпечення належного покриття відповідальності. До основних функцій компанії, яка виступає агентом вантажовласника входить розрахунок оптимального маршруту та вибір схеми доставки вантажу, підбір та комбінація різних видів транспорту, укладання договорів з субперевізниками, забезпечення надійності поставки, а також постійний контроль за рухом товару на будь-якій точці шляху [4].

На шляху подальшого розвитку змішаних технологій в Україні постають такі проблеми:

- відсутність спеціалізованої організаційно-правової та нормативної бази з питань регулювання транспортної діяльності;
- розрізненість секторів транспортного комплексу та низький рівень інфраструктури країни;
- недостатня технічна оснащеність сучасних логістичних центрів;
- не опрацьований ефективний та чіткий механізм державної підтримки транспортної діяльності у сфері змішаних перевезень і розвитку їх інфраструктури.

Рішення зазначених проблем потребує глибокого вивчення та розробки стратегії дій. До найменш витратних кроків подолання існуючих перешкод з боку держави може узгодження графіків руху потягів, суден, літаків, автомобілів, а також застосування пільгових тарифів на перевезення змішаного типу. Окрім того, з метою підвищення ефективності застосування та розвитку інтер- та мультимодальних перевезень в Україні слід виокремити такі рекомендації:

1. Створити правове підґрунтя для розвитку комбінованих перевезень та їх інтеграції з європейською мультимодальною мережею (TEN-T).
2. Покращити рівень технічного оснащення українських терміналів з метою залучення додаткових обсягів вантажів.
3. Підготувати необхідну організаційну, технологічну та правову базу для полегшен-

ня митного оформлення вантажів, що перетинають державний кордон.

4. Здійснювати підготовку високопрофесійних фахівців в Україні у сфері організації змішаних перевезень.

Висновки.

Державна політика, спрямована на інтеграцію економіки України з європейською спільнотою, розвиток експорту транспортних, зокрема транзитних послуг, зниження транспортної складової в ціні продукції, а також особливості транспортного процесу, в якому беруть участь і виробники, і споживачі продукції (вантажовідправники і вантажоодержувачі) та їх значну чисельність з різними формами власності обумовлюють актуальність проведеного дослідження. Еволюція змішаних перевезень в Україні на взаємовигідних і привабливих умовах для всіх суб'єктів таких перевезень є одним із шляхів розвитку транспортної галузі.

Однак на сьогоднішній день ефективне використання зазначеного типу перевезень потребує вирішення широкого кола питань, серед яких технічне оснащення митних терміналів, створення спеціального рухомого складу нового покоління для інтермодальних перевезень, законодавчої і нормативної бази для підтримки і розвитку змішаних перевезень, гармонізації з європейськими нормами і технічними специфікаціями за подібністю та інші.

Визначення сутності змішаних перевезень, формулювання основних відмінностей між різними видами даних перевезень, виокремлення ряду рекомендацій є основою для подальших досліджень з метою розробки стратегії розвитку транспортної системи України.

Список використаних джерел:

1. Бауерсокс Д. Дж. Логистика: интегрированная цепь поставок / Д. Дж. Бауерсокс. – 2-е изд. – М.: Олимп-Бизнес, 2008. – 640 с.
2. Гордон М. П. Логистика товароруху / М. П. Гордон. – М.: «Центр економіки і маркетингу», 2009. – 195 с.

3. Полякова О. М. Передумови формування мережі мультимодальних транспортно-логістичних центрів в Україні / О. М. Полякова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 34. – С. 217-222.

4. The global voice of freight logistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fiata.com/home.html>

REFERENCES:

1. Bauersoks, D. Dzh. (2008), *Logistika: integrirovannaja ser' postavok* [Logistics: integrated supply chain], 2nd ed., Olimp-Biznes, Moscow, Russia.

2. Hordon, M. P. (2009), *Lohistyka tovarorukhu* [Logistics of commodities], Tsentr ekonomiky i marketynhu, Moscow, Russia.

3. Poliakova, O. M. (2011), "Prerequisites for the creation of a network of multimodal transport and logistics centers in Ukraine", *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vol. 34, pp. 217-222.

4. The global voice of freight logistics, [Online], available at: <http://fiata.com/home.html> (Accessed 12 October 2017)

С.Н. Богданов, кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры предпринимательства, менеджмента организаций и логистики, Запорожский национальный университет, г. Запорожье

А.А. Андриенко, студентка IV курса факультета менеджмента, Запорожский национальный университет, г. Запорожье

ВИДЫ СМЕШАННЫХ ГРУЗОВЫХ ПЕРЕВОЗОК: ИХ ОСОБЕННОСТИ, РОЛЬ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ В УКРАИНЕ

Актуальность темы исследования определяется насущной необходимостью развития транспортной системы Украины в связи с имеющимся экономическим кризисом и интеграционными процессами с Европейским Союзом. Предметом научного исследования является вопрос внедрения и развития смешанных перевозок в Украине, целью – определение влияния смешанных перевозок на эффективность функционирования транспортной системы и разработка рекомендаций по их внедрению. В работе использованы следующие методы исследования: сравнительный, системный, описание. В статье проанализированы сущность понятия «смешанные перевозки» и оценено их влияние на эффективность функционирования транспортной системы. Охарактеризована классификация основных видов смешанных перевозок и определены их преимущества, недостатки и особенности внедрения в современных условиях. На основе проведенного исследования сформированы общие рекомендации по дальнейшему развитию смешанных перевозок в Украине.

зок на ефективність функціонування транспортної системи і розробка рекомендацій по їх впровадженню. В роботі використані наступні методи дослідження: порівняльний, системний, описання. В статті проаналізовані сутність поняття «смішані перевезення» і оцінено їх вплив на ефективність функціонування транспортної системи. Охарактеризована класифікація основних видів змішаних перевезень і визначені їх переваги, недоліки і особливості впровадження в сучасних умовах. На основі проведеного дослідження сформульовані загальні рекомендації по подальшому розвитку змішаних перевезень в Україні.

Ключевые слова: смешанные перевозки, мультимодальные перевозки, интермодальные перевозки, коносамент.

SERGEY BOGDANOV, candidate of Economic Sciences, associate professor, associate professor of the Department of Entrepreneurship, Management of Organizations and Logistics, Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya, Ukraine

ALINA ANDRIENKO, 4rd year student of the Department of Management, Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya, Ukraine

TYPES OF MIXED CARGO TRANSPORTATION:

FEATURES, ROLE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT IN UKRAINE

Purpose

The purpose of this research is to determine the impact of mixed transport on the efficiency of the transport system of Ukraine and making recommendations for their implementation.

Design/methodology/approach

The following research methods were used in the work: comparative, systemic, description.

Findings

Background of the research is driven by the transport system's development necessity in connection with the current economic crisis and integration processes with the European Union. The subject of research is the issue of the im-

plementation and development of multimodal transport in Ukraine. Mixed transportation is able to provide coordinated functioning of the international transport system to solve the economic problems of transit countries by increasing export of transport services. The article analyzes the essence of "multimodal transportation" concept. This research also represents the impact of the effect of mixed transportation on the efficiency of the transport system. The classification of the main types of the mixed transportation is characterized in the article. As a result, the advantages, disadvantages and peculiarities of the introduction of multimodal transportation in modern conditions were determined.

Research limitations/implications

The development of mixed transportation is the leading trend of modern transport systems worldwide. Determining the essence of mixed transportation, the formulation of the main differences between different types of it and making recommendations is the basis for further research to develop a strategy for the improvement of the transport system in Ukraine.

Originality/value

The development of mixed transportation in Ukraine on mutually beneficial and attractive conditions for all subjects of such transportation is one of the ways of improvement the transport industry.

Keywords: mixed transportation, multimodal transportation, intermodal transportation, bill of lading.